

KADIN EMEĞİ ATÖLYESİ

3. Emek Çalışmaları Akademik Koordinasyon Toplantısı

Emek alışmaları Topluluğu
İstanbul, Mayıs 2019

ET İletişim:

emekcalismalaritoplulugu@gmail.com

<https://www.facebook.com/emekcalisma>

<https://twitter.com/emekcalisma>

EMEK ÇALIŞMALARİ TOPLULUĞU

3. AKADEMİK KOORDİNASYON TOPLANTISI

KADIN EMEĞİ ATÖLYESİ

İçindekiler

Giriş.....	3
Türkiye kadın emeği literatüründe eksikler.....	3
EÇT çatısı altında birlikte yapabileceğimiz iş önerileri.....	5
Tematik bir güncel kadın emeği çalışmaları kaynakçasına giriş	5
Kırsal kadın istihdamı.....	5
Köylü hareketleri ve kadın	6
Kadın kooperatifleri ve mikro kredi.....	6
Kadın fabrika işçileri, tekstil endüstrisi ve küreselleşme	6
Kadın emeğinin durumu ve kadın hareketi	7

Bu rapor, Emek Çalışmaları Topluluğu'nun (EÇT) 27 Nisan 2019'da Boğaziçi Üniversitesi'nde düzenlediği 3. Akademik Koordinasyon Toplantısı'nda yapılan beş atölyeden biri olan Kadın Emegi Atölyesi'nin çıktısıdır.

Toplantının düzenlenmesindeki katkılarından dolayı Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Politika Forumu'na ve Friedrich Ebert Stiftung'a teşekkür ederiz.

Atölye Katılımcıları: Nursem Keskin Aksay, Bürge Elvan Erginli, Elif Hacısalihoğlu , Zeynep Kandaz , Berkay Kapalı, Nalan Mumcu, Beril Özakıncı, Feryal Saygılıgil, Bengü Kurtege Sefer.

Giriş

Kadın emegi atölyesinde öncelikle dünya literatüründe son zamanlarda öne çıkan konular göz önünde bulundurularak Türkiye'de hangi alanların eksik kaldığı tartışıldı. Türkiye'deki kadın emegi yazınında görece az değinilen konuların ne tür yöntemlerle araştırılması gerektiği ele alındı. Konuşmacılar, tartışmalar esnasında Türkiye'de kadın emegi üzerine yapılan birçok akademik makale, kitap ve teze atıfta bulundu.

Bu raporda, atölyede ve sonrasında sunumlarda yapılan tartışmalar şu başlıklar altında özetlenmiştir: eksik alanlar, EÇT çatısı altında yapılabilecek iş önerileri ve kaynakça.

Hem ele aldığımız meseleler hem de sıraladığımız kaynakça listesi kadın emegi atölyesinde tartışılan konularla ve özellikle katılımcıların uzmanlık alanları ile sınırlıdır.

Türkiye kadın emegi literatüründe eksikler

- Kadınların sendikalaşması önünde birçok farklı engel (ekonomik, sosyal, kültürel, psikolojik) bulunuyor. Bu engellerin derinlemesine araştırılması gerekiyor. Her yere özgü durumlar var. Etnografik araştırmalar bu noktada çok önemli.
- Sendikaların iç yapısıyla ilgili araştırmalar yapılmalı. Kadınların sendikada temsili artmıyor; tersine azalıyor. Bu konu kadın işçilerin direnişleri ile de doğrudan bağlantılı. Sendikalarda kadın çalışmaları artırılmalı.
- Kadın işçiler arasında taşeron konusu çok güncel olması gereken bir başlık.
- Emeklilik hakkı ve kıdem tazminatı, süt izni ve analık izni, kreş hakkı konuları önemli ve bu konuda çalışmalar sınırlı.
- Tam olarak makro düzeyde göremediğimiz sınıfsallığı daha yakından bakarak görebiliriz. Duygular bunlardan bir tanesi. Sınıfın sıcak hareketli anlarından daha ziyade gündelik olanına bakmak konusunda duygu önemli. Duyguların kültürle, sınıfla ilişkisi bir süredir tartışılıyor. Türkiye'de bunun örneklerini göremiyoruz.
- Her alandaki taciz ve şiddetin kadın emegi ile ve kadınların örgütlenmesi ile ilişkisi var. Dolayısıyla her konu başlığı altında incelenmesi gereken bir konu.
- Kırsal kadın emegi Türkiye'de özellikle odaklanması gereken bir konu. Köylü hareketinde kadının konumu, kendini konumlandırışı ve sınıfsal konumunu algılayışı çok önemli. Köylü kadın hareketine baktığımızda bugün örneğin topraksız kadınların eylemlerinde ya da Karadeniz'de yapılan eylemlerde kadınlar hep en önde ve devlet şiddetine maruz kalıyorlar. Bunlarla ilgili az çalışma var.
- 2011'den beri kadın kooperatifleri ve mikro kredi sistemleri kırsal kadının yoksullukla mücadelesi olarak sunuluyor. Türkiye'de kadın kooperatifleri ve mikro kredi sistemi 90'larda başlıyor ve 2000'lerde çoğalıyor. Fakat kırsal kadın girişimci oranı özellikle 2015'ten sonra

hızla düşüyor.¹ Tarım kooperatifi, hayvancılık, ev içi üretim çalışmaları kooperatifi gibi farklı girişimcilik kooperatif türleri var ve bu kooperatifler girişimcilik politikalarını yerelde uygulamaya çalışan kurumlar. Bunlar kişiyi direkt işverene dönüştürmüyor. Türkiye’de kadın kooperatifleri sayıca fazla; ancak sürekli kurulup kurulup batıyorlar. Literatürde kadın kooperatifçiliği ve tarımda kadın kooperatifleri konusunda bir boşluk var. Bu kooperatiflerin farklı sınıflardan kadınların asıl ve ne ölçüde temsil ettiği, bu politikanın ne ölçüde işlediği ve, neden başarısız olduğu konularında literatür eksik.

- LGBTİ bireylerin emeğiyle ilgili çalışmalar yok.
- Literatürde toplumsal cinsiyet kavramını kullanmak ve kadını kullanmamak bir eksik.
- Kadın emeği ile ilgili tüm aktörler arası ilişkilerin ortaya çıkarılması (kurumlar) gerekiyor. Ağ analizi bunun için iyi bir yöntem.
- Genelde etnografik çalışma az. Nicel ve nitel yöntemin birbirini tamamlar şekilde kullanılması yararlı.
- İş yerinde etnografik ve antropolojik çalışmaların hane ile ilişkili olarak artması gerekiyor. Uluslararası akademik literatür bu tür etnografilerle doluyken Türkiye’de çok sınırlı; hatta yok denecek kadar az. Bu tarz araştırmalar sendikalar üzerinden araştırmacılarla artırılabilir ve uzun vadede birçok iç sömürü mekanizması için caydırıcı olabilir.
- Fabrikalar, özel sektör ve hizmet sektörü kayıt dışı emekten daha meşrulaşmış sömürü ve rıza mekanizmaları geliştirdikleri için önem arz ediyorlar.
- Kadın emeği çalışmalarında özdüşünümsellik olmalı (cinsiyetçi dili ve akademideki erkek egemenliğini kırmak için önemli).
- Kadın istihdamı ile ilgili hükümetin kadınları eve hapsedmek istediği söylemi var. Ancak, istihdam politikaları üzerine belirleyici kadroda bu tavır yok. Tersine kadınları ucuz emek olarak istihdam etmek istiyorlar. Bu strateji farkını inceleyen çalışmalar olmalı.
- Kriz meselesinin kadın emeği üzerinden incelenmesi gerekiyor. Kadınların çalışma saatleri, hangi sektörlere kaydıkları gibi konularda makro verilere bakılmalı. Ayrıca her bölge krizden farklı şekilde etkileniyor. Esnek ve güvencesiz çalışma koşulları kadınları daha çok etkiliyor.
- İşsizlik arttığı zaman kadınların işgücü piyasasına daha çok girme eğilimi ortaya çıkıyor. Makro veriden bunu görebiliyoruz. Elbette kötü koşullarda giriyorlar. İşçilerin yanı sıra kendi hesabına çalışanlar da var. Ancak, kriz bitince geri çekiliyorlar. Kendi hesabına çalışanların neden işi bıraktıkları cevap verilmeyen, üzerinde durulmaya değer bir soru.
- Sadece ücretli değil, ücretsiz emeği de düşünmek lazım. Bakım alanında sektörleşme, yeni bakım evleri veya 2/3 oranında kadın istihdam eden sektörler var. Bir de bunlara alternatif bakım yardımı bulunmakta. Burada emeği evcilleştirme, görünmezleştirme politikaları işliyor. Evde bakım parası alan kadınlar TÜİK’in verilerinde istihdamda görünüyorlar. Ancak burada bir kontrat yok, sigortaları ödenmiyor. Bu kadınların bu konuda ne düşündükleri, yaptıkları işi istihdam olarak görüp görmedikleri ve örgütlenme bilinci konusunda araştırmalar yapılabilir.
- Kadınların hangi sektörlerde ve hangi basamaklarda yoğunlaştıkları, Türkiye’nin bu konuda diğer ülkelerden ne farklılıklar gösterdiği ve bunların sebepleri araştırılmalı.

¹Mikro kredileri ile ilgili bir diğer tartışma kadınlara verilen para ya erkekler tarafından el konması sebebiyle bir işe yaramamaları; tersine kadınları borçlandırmaları. Bu sonuçların 2000’lerde belirginleşmesi ile mikro kredi tartışmaları da son buldu.

- Suriyelilerin işgücü piyasasına girmesiyle birlikte emek yoğun ve kadın yoğun sektörlerde kadınların ne şekilde etkilendiklerine mutlaka bakılmalı. En alttaki işler nasıl dolduruluyor? Kadın ve göçmen alanlarını buluşturacak bir araştırma konusu olabilir bu.

EÇT çatısı altında birlikte yapabileceğimiz iş önerileri

- Kadın emeği ile ilgili kaynakça daha çok geliştirilip web sayfasına eklenebilir.
- EÇT’de web sayfası üzerinde kurulacak bir bloğa kadın emeği ile ilgili kısa güncel yazılar yazılabilir.
- EÇT raporlarında yer almayan köylü hareketleri konusunda tarama yapılabilir ve tarama yaparken ayrıca eylemlerde cinsiyet farklılaşması incelenebilir.
- Kadınların sendikalaşma oranları az ve buna çözüm önerisi geliştirebilmek için etnografik çalışmalar yapılabilir.

Tematik bir güncel kadın emeği çalışmaları kaynakçasına giriş

Kırsal kadın istihdamı

Öztürk, M. (2012) *Agriculture, Peasantry, and Poverty in Turkey in the Neo-Liberal Age*, Netherlands: Wageningen Academic.

Keyder, Ç. ve Yenal, Z. (2015) *Bildiğimiz Tarımın Sonu : Küresel İktidar Ve Köylülük*, 1. baskı. ed., İletişim Yayınları.

Koçak, A. (2012) *Farmer Support Regime and Political Economy of Agricultural Reform: Transformation of Turkish Agricultural Policy in the Post-2000 Era*, Bogazici University.

Dilek, D. (2013) *Türkiye’de Tarım Sektöründe Kadın İstihdamı: Bölgesel Temelli Bir İnceleme*, Marmara Üniversitesi.

Candan, E. ve Özalp, S. (2013) "Tarımda Kadın Emeği", *Tarım Ekonomisi Dergisi* 19, no. 1.

Şahinli M.A. ve Şahbaz, N. (2013) "Türkiye’de Tarım Sektöründe Kadın İstihdam Profili", *Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi* 3, no. 1.

Sancar, S. and Bulut, A. (2006) *Turkey: Country Gender Profile*, Ankara: Ankara University.

Peker, E. ve Kubar, Y. (2012) "Türkiye’de Kırsal Kesimde Kadın İstihdamına Genel Bakış", *Afyon Kocatepe Üniversitesi İİBF Dergisi* 14, no. 2, 173-189.

Pirinç, V., Gökova, S. and Akın, S. (2014) "Female and Child Labour in the Agricultural Sector: The Case of Diyarbakır", *Agriculture and Forestry* 60, no. 1, 83-90.

Pelek, D. (2010) *Seasonal Migrant Workers in Agriculture: The Cases of Ordu and Polatlı*, Bogazici University.

Türk, N. K. (2006) *Kilis İli Elbeyli İlçe Merkezindeki Kadın Tarım İşçilerinin Sosyal Ve Ekonomik Yapıları*, Ankara Üniversitesi.

Karapınar, B. (2014) *Rural Transformation in the Age of Globalization: Small Farms in Turkey, 1980-2004*, London School of Economics and Political Science.

Incirlioğlu, E. O. (1991) *Gender Relations in Rural Transformation: Two Central Anatolian Villages*, University of Florida.

T.C. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı (2012) *Kırsal Alanda Kadının Güçlendirilmesi: Ulusal Eylem Planı, 2012-2016*, Ankara: Eğitim Yayım ve Yayınlar Dairesi Başkanlığı.

Kulak, E. (2011) *Tarımsal Üretim Süreçlerindeki Değişimin Kırsal Alanda Kadın İstihdamına Etkileri: 1980 Sonrası Gelişmeler*, Ankara: T.C. Başbakanlık Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü.

Köylü hareketleri ve kadın

Yavuz, Ş.ve Şendeniz, Ö. (2013) "Hes Direnişlerinde Kadınların Deneyimleri: Fındıklı Örneği," *Fe Dergi* 5, no. 1,43-58.

Reinart, B. (2003) *Biz Toprağı Bilirik! Bergama Köylüleri Anlatıyor*, İstanbul: Metis Yayınları.

Kurtege Sefer, B.(2018) *Different Paths of Rural Transformation: The Apotheosis of the Green Revolution and the Throes of Landless Peasant Women in Two Aegean Villages of Turkey in the 1960s*, Ph.D. Thesis, State University of New York at Binghamton, Sociology.

Kadın kooperatifleri ve mikro kredi

Sönmez, N. İ. (2011) *Kırsal Alanda Kadın Girişimciliğinin Desteklenmesinde Kooperatifçiliğin Rolü: Amasya-Çorum İlleri Örneği*, Yüksek Lisans Tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi: Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı.

Şahin, E. (2006) *Kadın Girişimciliği ve Konya İlinde Kadın Girişimcilik Üzerine Bir Uygulama*, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi :Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı.

Şenol, Y. (2017) Micro Credit System for Increasing Female Employment and Entrepreneurship in Turkey, *International Journal of Economics and Finance Studies*, vol.9 no.1, 100-114.

Duguid, F., Durutaş, G.,ve Wodzicki, M.(2015) *Türkiye’de Kadın Kooperatifleri’nin Mevcut Durumu*, World Bank.

Ozdemir, G. (2013) "Women Cooperatives in Turkey," *Social and Behavioral Sciences*, no: 81.

Açıklın, O. (2008) Gender Approaches in Development Projects: Lessons from Eastern Turkey, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi* 66, no. 1.

KEİG. (2018), *Kadın Kooperatifleri Kılavuzu*, Hazal Publishing, İstanbul.

KEDV. (2015), *5. Kadın Kooperatifleri Buluşması Raporu*, KEDV, İstanbul.

KEİG (2015), *Türkiye’de Kadın Kooperatifleşmesi: Eğilimler ve İdeal Tipler*, Keig Yayınları Dizisi, Araştırma Raporu, İstanbul.

Kadın fabrika işçileri, tekstil endüstrisi ve küreselleşme

AksayKeskin, N. (2012) *Moral Guardianism at the Intersection of the Household and the Workplace: Women Factory Workers in Denizli*, Koç Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi.

Can, B. (2009) *Subjectivities of women garment workers in the Gazi neighborhood* (Unpublished M.A. Thesis). Bogazici University, Institute for Graduate Studies in Social Sciences, İstanbul.

Can, B. (2017) "Women Garment Workers and Gendered Work Places of İstanbul" *Reproductive Health Matters*.

Can, B. (2016) "Çalışma, beden ve kadınlık: İstanbul'da konfeksiyon atölyelerinde çalışan kadınların deneyimleri", *Hastalıkta Sağlıkta Kadın Olmak*. Nobel Tıp Kitabevleri Yayıncılık.

Dedeoğlu, S. (2008) *Women Workers in Turkey: Global Industrial Production in Istanbul*, New York: TaurisAcademiz Studies.

Demiriz, G. (2002) The Unfinished Story: A Case Study of Home-Workers in Denizli (Turkey) Textile and Clothing Industries, *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 5-27.

Durak, Y. (2011) *Emeğin Tevekkülü: Konya'da İşçi-İşveren İlişkileri ve Dindarlık*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Duruoğlu, T. (2007) Emek Piyasasında Cinsiyetçi Ücret Ayrımı: Bursa Organize Sanayi Bölgesinde Bir Araştırma. *İletişim Kuram ve Araştırma D.ergisi*, 24, 61- 76.

Ecevit, Y. (1991) Shop Floor Control: The Ideological Construction of Turkish Women Factory Workers. In N. Redclift & M. T. Sinclair, *Working Women, International Perspectives on Labour and Gender Ideology*, London: Routledge.

Ecevit, Y. (1995) The Status and Changing Forms of Women's Labour in the Urban Economy. in Şirin Tekeli (eds) *Women in Modern Turkish Society: A Reader*. London, Zed Books.

Ergün, E. (2002) Understanding the Integration of Istanbul's Peripheral Neighborhoods into the World Market: A Disclosure of Women's Labor in "Secure" Places, *Boğaziçi Journal: Review of Social, Economic and Administrative Studies*, 16(1).

Işık, D. (2008) On Sabır and Agency, *International Feminist Journal of Politics*, 10 (4), 518-541.

Özbay, F. (1981) The Impact of Education on Women in Rural and Urban Turkey, in *Women in Turkish Society*, edited by N. Abadan-Unat, 160-180.

Özbay, F (2019) *Kadın Emeği: Seçme Yazılar*, İletişim Yayınları.

Özdemir, Ş. (2012) İki Alan Çalışmasının Bulguları Arasındaki Farka Dair Açıklamalar: Emeğin Farklı Halleri? *Birikim*, Güncel makaleler, 16.03.2012.

(<http://www.birikimdergisi.com/birikim/kisi.aspx?kid=2220&isim=%DEennur%20%D6zdemir>)

Özüğurlu, M. (2008) *Anadolu'da Küresel Fabrikanın Doğuşu: Yeni İşçilik Örüntülerinin Sosyolojisi*, İstanbul, Kalkedon Yayınları.

Suğur, N. and Suğur, S. (2005) Gender and Work in Turkey: Case Study on Women Workers in the Textile Industry in Bursa, *Middle Eastern Studies*, 41(2), 269- 279.

Yücesan-Özdemir, G. (2003) Hidden Forms of Resistance Among the Turkish Workers: Hegemonic Incorporation or Building Blocks for the Working Class Struggle?, *Capital and Class*, 81, Autumn, 31-61.

Kadın emeğinin durumu ve kadın hareketi

Altuntaş, B. Ve Atasü, R. (2016) Engelli Bakımı: Sosyal Bakım ve Kadın Emeği, Nika Yayın.

KEİG (2019) *Kriz, Kadınlar ve Kadın Emeği Forumu Raporu*.

KEİG (2015) *Çalışma Yaşamında Eğretilik, Eğreti İstihdam ve Atipik İstihdam İlişkisi*, Keig Yayınları Dizisi, Araştırma Raporu, İstanbul.

KEİG (2015) zel İstihdam Büroları ve Bürolar Aracılığıyla Geçici İř İlişkisi:Kadın İstihdamı için özm M? Güvencesiz Esneklik için Tuzak Mı?, Keig Yayınları Dizisi, Araştırma Raporu, İstanbul.

Saygılıgil, F. (2018) *Bir Kadın Grevi: Serbest Bölgede Kadın İşçi Olmak*, Gldnyla Yayınları.

Urhan, B. (2014) *Sendikasız Kadınlar, Kadınsız Sendikalar*, KADAV Yayınları.

**Emek
Çalışmaları
Topluluğu**

